## Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 7

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

| Temat lekcji | Materiał nauczania | Odniesienia do podstawy programowej. Uczeń: | Ocena dopuszczająca Uczeń: | Ocena dostateczna Uczeń: | Ocena dobra Uczeń: | Ocena bardzo dobra Uczeń: | Ocena celująca Uczeń: |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Rozdział I: Europa po kongresie wiedeńskim** | | | | | | | |
| 1. Kongres wiedeński | – okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego<br>– uczestnicy kongresu wiedeńskiego i ich rola w podejmowaniu decyzji<br>– „sto dni” Napoleona, jego klęska pod Waterloo i ostateczny upadek cesarza Francuzów<br>– postanowienia kongresu wiedeńskiego<br>– zmiany ustrojowe i terytorialne<br>– Święte Przymierze – jego cele i uczestnicy<br>– znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska* | – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich (XIX.1) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska*;<br><br>– zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815);<br><br>– wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim;<br><br>– podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego. | – wyjaśnia znaczenie terminów: abdykacja, Święte Przymierze;<br><br>– zna daty: bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815);<br><br>– prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego;<br><br>– przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich. | – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Niemiecki;<br><br>– zna datę „stu dni” Napoleona (III–VI 1815);<br><br>– identyfikuje postać Aleksandra I;<br><br>− przedstawia i wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim. | – wyjaśnia znaczenie terminu „sto dni”;<br><br>– identyfikuje postacie: Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III, Aleksandra I;<br><br>– omawia przebieg „stu dni” Napoleona;<br><br>− ocenia zasady, na których podstawie stworzono ład wiedeński;<br>– przedstawia działalność Świętego Przymierza. | – ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju;<br><br>– ocenia zasady, w oparciu o które stworzono ład wiedeński;<br><br>– ocenia działalność Świętego Przymierza;<br><br>- wyjaśnia, dlaczego Turcja nie przystąpiła do Świętego Przymierza. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2. Rewolucja przemysłowa | – przyczyny rewolucji przemysłowej<br>– uwarunkowania i kierunki rozwoju przemysłu w Europie<br>– pierwsze wielkie ośrodki przemysłowe w Europie<br>– rozwój transportu<br>– skutki gospodarcze rewolucji przemysłowej<br>– wynalazki XIX w. – elektryczność i początki telekomunikacji<br>– znaczenie terminów: *fabryka, industrializacja, urbanizacja, kapitaliści, kapitalizm*<br>– postacie historyczne: James Watt, Michael Faraday, Samuel Morse | – charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktury społecznej i warunków życia) (XIX.2) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *rewolucja przemysłowa*, *maszyna parowa*, *manufaktura*;<br><br>– zna datę udoskonalenia maszyny parowej (1763);<br><br>– identyfikuje postać Jamesa Watta;<br><br>– wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej. | – wyjaśnia znaczenie terminów: industrializacja, urbanizacja, kapitalizm;<br><br>– identyfikuje postacie: Samuela Morse'a;<br><br>– wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej;<br><br>– omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji. | – zna daty: skonstruowania telegrafu (1837);<br><br>– identyfikuje postać Michaela Faradaya jako konstruktora silnika elektrycznego;<br><br>– zna zasady kapitalizmu;<br><br>– wskazuje na mapie państwa, na których terenie rozwinęły się w XIX w. najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy;<br><br>– przedstawia konsekwencje zastosowania maszyny parowej dla rozwoju przemysłu. | – wyjaśnia znaczenie terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia;<br><br>– przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji;<br><br>– wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji;<br><br>– opisuje sposób działania maszyny parowej. | – wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w.;<br><br>– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w. |
| 3. Nowe idee polityczne | – nowe ideologie: liberalizm, konserwatyzm, socjalizm i komunizm | – omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych | – wyjaśnia znaczenie terminów: *ideologia*, | − wyjaśnia znaczenie terminów: | – identyfikuje postacie: Henriego de Saint-Simona, | − wyjaśnia znaczenie terminów: wolna konkurencja, | – ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – teoretycy nowych ideologii<br>– aspekty gospodarcze i społeczno-polityczne nowych ideologii<br>– narodziny ruchu robotniczego – związki zawodowe<br>– znaczenie terminów: *ideologia, wolna konkurencja, strajk, związek zawodowy*<br>– postacie historyczne: Adam Smith, Edmund Burke, Robert Owen, Karol Marks | (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy) (XXIII.4) | *proletariat*, *strajk*, *fabrykanci*;<br><br>– wymienia ideologie społeczno- polityczne w XIX wieku. | *liberalizm*, *konserwatyzm*, *socjalizm*, *komunizm*, *związek zawodowy*;<br><br>– identyfikuje postacie: Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Adama Smitha;<br><br>– charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu. | Roberta Owena, Fryderyka Engelsa;<br><br>– przedstawia warunki pracy dzieci w XIX wiecznych fabrykach;<br><br>– przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego. | liberalizm ekonomiczny, *manifest komunistyczny*;<br><br>– zna datę wydania *Manifestu komunistycznego* (1848);<br><br>– wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami;<br><br>– wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego. | w pierwszej połowie XIX w.; |
| **Rozdział II: Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim** | | | | | | | |
| 1. Po upadku Księstwa Warszawskiego | – podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim<br>– podstawowe zasady ustrojowe w Królestwie Polskim, Wielkim Księstwie Poznańskim i Rzeczypospolitej Krakowskiej<br>– sytuacja społeczno-gospodarcza Polaków | – charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego<br>– ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji (XX.1)<br>– omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na | – wyjaśnia znaczenie terminu *uwłaszczenie*;<br><br>– zna datę powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Wolnego Miasta Krakowa (1815);<br><br>– wymienia ustalenia kongresu | − wyjaśnia znaczenie terminów: *autonomia*, *Galicja*, *unia personalna*;<br><br>– charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego;<br><br>– wymienia organy władzy określone | – wyjaśnia znaczenie terminów: namiestnik, protektorat;<br><br>− identyfikuje postacie: Aleksandra I, Wielkiego księcia Konstantego; | − zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848);<br><br>– wskazuje na mapie najważniejsze | – ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim;<br><br>– ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego;<br><br>− wymienia wady i zalety ustroju Królestwa Polskiego. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | w zaborach pruskim, austriackim i w Królestwie Polskim<br>– reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w Królestwie Polskim<br>– reformy uwłaszczeniowe w zaborze pruskim i austriackim<br>– znaczenie terminu: *autonomia*, *protektorat*<br>– znaczenie terminu: *ziemie zabrane* | obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej (XX.3) | wiedeńskiego w sprawie ziem polskich. | w konstytucji Królestwa Polskiego;<br><br>– wymienia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego;<br><br>– wymienia ośrodki przemysłowe w Królestwie Polskim;<br><br>– wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim. | – charakteryzuje ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego;<br><br>– opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej;<br><br>– charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego i zaboru austriackiego oraz Królestwa Polskiego;<br><br>– omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim i austriackim. | okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim;<br><br>– porównuje sytuację gospodarczą ziem polskich pod zaborami. | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2. Powstanie listopadowe | – znaczenie terminów: *cenzura*, *konspiracja, kaliszanie*<br>– przyczyny wybuchu powstania listopadowego<br>– przebieg powstania i charakterystyka władz powstańczych<br>– wojna polsko-rosyjska<br>– wielkie bitwy powstania listopadowego<br>– walki powstańcze poza Królestwem Polskim<br>– przyczyny klęski powstania listopadowego<br>– znaczenie terminów: *noc listopadowa*, *detronizacja*, *dyktator*<br>– postacie historyczne: Piotr Wysocki, Emilia Plater, Józef Sowiński, car Mikołaj I | – przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania (XX.2) | – wyjaśnia znaczenie terminu noc listopadowa;<br><br>– zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830);<br><br>– identyfikuje postać Piotra Wysockiego;<br><br>– wymienia przyczyny powstania listopadowego. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *cenzura*, *kaliszanie*, *konspiracja*, *dyktator*;<br><br>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Józefa Chłopickiego, Mikołaja I;<br><br>– wymieni miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego;<br><br>– omawia przyczyny klęski powstania listopadowego. | – zna daty: bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), wojny polsko-rosyjskiej (II–X 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę (6–7 IX 1831);<br><br>– identyfikuje postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater;<br><br>– wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego;<br><br>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I;<br><br>– opisuje przebieg nocy listopadowej<br><br>– charakteryzuje poczynania władz | – zna daty: bitwy pod Stoczkiem (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831);<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego pełnił wielki książę Konstanty;<br><br>– opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej;<br><br>– przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności; | – ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej;<br><br>– ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | powstańczych do wybuchy wojny polsko-rosyjskiej; | – przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim. | |
| 3. Polacy po powstaniu listopadowym | – rozmiary i znaczenie Wielkiej Emigracji<br>– skutki powstania listopadowego w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych – represje popowstaniowe<br>– zmiany ustrojowe w Królestwie Polskim<br>– początki rusyfikacji<br>– represje w zaborze pruskim<br>– znaczenie terminów: *Statut organiczny, kontrybucja, Kościół greckokatolicki*, *rusyfikacja*, *katorga* | – charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji (XX.4)<br><br>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania (XX.2) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Wielka Emigracja*;<br><br>– identyfikuje postacie: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego;<br><br>– wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji;<br><br>– wymienia główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *zsyłka*, *represja*;<br><br>– identyfikuje postać Zygmunta Krasińskiego;<br><br>– wymienia formy działalności Polaków na emigracji;<br><br>– omawia przykłady polityki władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Statut organiczny*, *kontrybucja*; | – zna datę wprowadzenia Statutu organicznego (1832);<br><br>– omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim; | – zna daty: wprowadzenia rosyjskiego kodeksu karnego w Królestwie Polskim (1847);<br><br>– opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji;<br><br>– ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | – wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego. | | | | |
| 4. [5.] Kultura polska pod zaborami | – kultura polska i oświata w zaborach pruskim, austriackim i w Rzeczypospolitej Krakowskiej<br>– kultura polska po rozbiorach<br>– idee romantyzmu<br>– osiągnięcia kultury polskiej doby romantyzmu<br>– polski mesjanizm<br>– początki badań historii Polski<br>– znaczenie terminów: *racjonalizm, romantyzm*, *mesjanizm*<br>– postacie historyczne: Fryderyk Chopin, Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Andrzej Towiański, Artur Grottger, Joachim Lelewel | – charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji (XX.4) | – wyjaśnia znaczenie terminu romantyzm;<br><br>– identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina;<br><br>– wymienia poglądy romantyków. | – wyjaśnia znaczenie terminu: *racjonalizm*, *mesjanizm*;<br><br>− identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego;<br><br>– wymienia przykłady dzieł polskich romantyków;<br><br>– wymienia przykłady szkół działających w Królestwie Polskim. | – identyfikuje postać: Joachima Lelewela, Artura Grottgera;<br><br>– charakteryzuje warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm;<br><br>– wyjaśnia, na czym polegał konflikt romantyków z klasykami. | − identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera, Antoniego Malczewskiego;<br><br>– przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości. | – zna datę: otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817), otwarcia Uniwersytetu Warszawskiego (1816);<br><br>– ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe postawy Polaków |
| **Rozdział III: Europa i świat po Wiośnie Ludów** | | | | | | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. Stany Zjednoczone w XIX wieku | – rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych<br>– rozwój demograficzny, napływ imigrantów, osadnictwo i los rdzennych mieszkańców Ameryki Północnej<br>– dualizm gospodarczy i polityczny Stanów Zjednoczonych w połowie XIX w.<br>– problem niewolnictwa i ruch abolicjonistyczny<br>– przyczyny i przebieg wojny secesyjnej<br>– skutki wojny domowej<br>– znaczenie terminów: *abolicjonizm, secesja, Unia, Konfederacja*, *dyskryminacja*<br>– postać historyczna: Abraham Lincoln | – prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych (XXII.2) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *Północ*, *Południe*, *dyskryminacja*;<br><br>– zna datę wojny secesyjnej (1861–1865);<br><br>– identyfikuje postać Abrahama Lincolna;<br><br>– wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna secesyjna*, *Konfederacja*, *Unia*;<br><br>– zna datę wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863);<br><br>– identyfikuje postacie: Roberta Lee, Ulyssesa Granta;<br><br>– charakteryzuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa;<br><br>– wymienia skutki wojny secesyjnej. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *taktyka spalonej ziemi*, *abolicjonizm*, *demokraci*, *republikanie*;<br><br>– zna daty: wyboru Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861);<br><br>– opisuje przebieg wojny secesyjnej;<br><br>– wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa;<br><br>– dzieli skutki wojny secesyjnej na: społeczne, | – zna daty: bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865), ataku na Fort Sumter (IV 1861);<br><br>– wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w.;<br><br>– porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa. | – ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | polityczne i gospodarcze. | | |
| 2. Zjednoczenie Włoch i Niemiec | – rola Piemontu w procesie jednoczenia Włoch<br>– przebieg wojny z Austrią i rola Francji w procesie jednoczenia Włoch<br>– wyprawa „tysiąca czerwonych koszul”<br>– zjednoczenie Włoch i powstanie Królestwa Włoch<br>– koncepcje zjednoczenia Niemiec<br>– rola Prus w procesie jednoczenia Niemiec – polityka Ottona von Bismarcka<br>– wojny Prus z Danią, Austrią i Francją oraz ich znaczenie dla poszerzania wpływów pruskich w Niemczech<br>– proklamacja Cesarstwa Niemieckiego<br>– znaczenie terminów: *„czerwone koszule”* | – opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec (XXII.1) | – zna daty: powstania Królestwa Włoch (1861), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871);<br><br>– identyfikuje postać Giuseppe Garibaldiego;<br><br>– wymienia, jakie wojny stoczono podczas jednoczenia Niemiec;<br><br>– wymienia wydarzenia, które doprowadziły do zjednoczenia Włoch. | – wyjaśnia znaczenie terminu *wyprawa „tysiąca czerwonych koszul”*;<br><br>– zna daty: wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko-pruskiej (1870-1871);<br><br>– identyfikuje postacie:, Wilhelma I, Wiktora Emanuela II, Ottona von Bismarcka;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck. | – zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (1859), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), bitwy pod Sadową (1866), bitwy pod Sedanem (1870);<br><br>– przedstawia skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla Europy;<br><br>– opisuje przebieg procesu jednoczenia Niemiec;<br><br>– wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch;<br><br>– omawia skutki wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec; | – zna daty: wojny Piemontu z Austrią (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo Włoskie (1870);<br><br>– identyfikuje postacie: Henriego Dunant’a;<br><br>– wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch i Niemiec. | – ocenia metody stosowane przez Ottona Bismarcka i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postacie historyczne: Wiktor Emanuel II, Giuseppe Garibaldi, Otto von Bismarck, Wilhelm I | | | | – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej. | | |
| 3. Kolonializm w XIX wieku | – przyczyny ekspansji kolonialnej w XIX w.<br>– kolonizacja Afryki<br>– polityka kolonialna w Azji<br>– gospodarcza i społeczna rola kolonii w XIX w.<br>– konflikty kolonialne<br>– imperium kolonialne Wielkiej Brytanii<br>– znaczenie terminu *kolonializm*, *wojny burskie*<br>– postacie historyczne: królowa Wiktoria | – wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku (XXII.3) | – wyjaśnia znaczenie terminu *kolonializm*, *metropolia*;<br><br>– identyfikuje postać królowej Wiktorii;<br><br>– wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki i Azji. | – wyjaśnia znaczenie terminu *kompania handlowa*<br><br>– wskazuje państwa, które posiadały najwięcej kolonii;<br><br>– wymienia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspansja*, *eksterminacja*, *Kompania Wschodnioindyjska*;<br><br>– wskazuje na mapie tereny świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w.;<br><br>– wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych;<br><br>– przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców terenów podbitych; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *powstanie sipajów*, *wojny opiumowe*, *wojny burskie*, *powstanie bokserów*;<br><br>– porównuje proces kolonizacji Afryki i Azji. | – ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | – przedstawia proces kolonizacji Afryki i Azji;<br><br>– wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych. | | |
| 4. Przemiany polityczno-społeczne w Europie | – demokratyzacja życia politycznego<br>– rozwój ruchu robotniczego<br>– narodziny nurtu socjaldemokratycznego<br>– ideologia anarchistyczna<br>– początki chrześcijańskiej demokracji<br>– rozwój ideologii nacjonalistycznych<br>– wpływ przemian cywilizacyjnych na proces emancypacji kobiet<br>– znaczenie terminów: *społeczeństwo industrialne, anarchizm, nacjonalizm, syjonizm,* | – wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXII.4) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *system republikański*, *monarchia parlamentarna*, *demokratyzacja*;<br><br>– wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji;<br><br>– wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowie XIX w. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *socjaldemokracja*, *chrześcijańska demokracja* (*chadecja*), *emancypantki*, *sufrażystki*;<br><br>– identyfikuje postacie: Karola Marksa, Leona XIII;<br><br>– wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *nacjonalizm*, *szowinizm*, *syjonizm*;<br><br>– przedstawia założenia programowe socjalistów;<br><br>– charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji;<br><br>– przedstawia cele i metody działania anarchistów;<br><br>– omawia różnice między | – wyjaśnia znaczenie terminów: *solidaryzm społeczny*, *społeczeństwo industrialne*, *Międzynarodówka*, *encyklika*;<br><br>– zna datę ogłoszenia encykliki *Rerum novarum* (1891);<br><br>– przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się rożnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych; | – zna datę ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889);<br><br>– porównuje systemy ustrojowe w XIX–wiecznej Europie. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | *emancypacja, sufrażystki*<br>– postać historyczna: papież Leon XIII | | | | zwolennikami socjaldemokracji a komunistami;<br><br>– wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodziny ruchu emancypacji kobiet. | – przedstawia okoliczności kształtowania się syjonizmu i jego założenia. | |
| 5. Postęp techniczny i kultura przełomu XIX i XX wieku | – teoria ewolucji i jej znaczenie dla rozwoju nauki<br>– rozwój nauk przyrodniczych oraz medycyny i higieny w drugiej połowie XIX w.<br>– odkrycia z dziedziny fizyki – promieniotwórczość pierwiastków<br>– rozwój komunikacji i środków transportu<br>– budowa wielkich kanałów morskich i ich znaczenie (Kanał Sueski i Panamski)<br>– nowe nurty w literaturze, malarstwie, muzyce i architekturze drugiej połowy XIX w. (impresjonizm, secesja) | – wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXII.4) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *teoria ewolucji*, *promieniowanie X*, *kultura masowa*;<br><br>– identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie;<br><br>– wymienia odkrycia naukowe, przełomu XIX i XX wieku;<br><br>– przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej;<br><br>– wymienia nowe kierunki w sztuce i architekturze. | − wyjaśnia znaczenie terminu *pasteryzacja*;<br><br>− zna datę ogłoszenia teorii ewolucji przez Karola Darwina (1859),<br><br>− identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Auguste'a i Louisa Lumière, Claude Moneta, Rudolfa Diesela;<br><br>– przedstawia założenia teorii ewolucji; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *realizm*, *impresjonizm*, *naturalizm*, *kubizm*;<br><br>− identyfikuje postacie: Dmitrija Mendelejewa, Wilhelma Roentgena, Charelsa Dickensa, Pierre'a Curie;<br><br>– charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu;<br><br>– charakteryzuje nowe kierunki w | − wyjaśnia znaczenie terminu: *historyzm*, *symbolizm*, *futuryzm*, *ekspresjonizm*;<br><br>− zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (1896);<br><br>– identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Roberta Kocha, Karla Benza, Gottlieba Daimlera,<br><br>– wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i | – ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu;<br><br>– ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji;<br><br>– wyjaśnia, w jaki sposób podglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postacie historyczne: Karol Darwin, Maria Skłodowska-Curie, Ludwik Pasteur, bracia Wright, bracia Lumière<br>– narodziny kultury masowej (radio, kino)<br>– upowszechnienie sportu i kultury fizycznej<br>– znaczenie terminów: *realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja* | | | – wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne;<br><br>– wymienia wynalazki, które miały wpływ na rozwój medycyny i higieny. | sztuce i architekturze;<br><br>– wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów;<br><br>– wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne w XIX w.;<br><br>– przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w. | śmiertelności w XIX w.; | |
| **Rozdział IV: Ziemie polskie po Wiośnie Ludów** | | | | | | | |
| 1. Powstanie styczniowe | – początki idei pracy organicznej na ziemiach polskich<br>– odwilż posewastopolska w Rosji i Królestwie Polskim<br>– manifestacje patriotyczne i „rewolucja moralna" – wzrost aktywności politycznej polskiego społeczeństwa | – omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną" 1861–1862 (XXI.1)<br>– dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, | – wyjaśnia znaczenie terminów: *praca organiczna*, *branka*, *dyktator*;<br><br>– zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864);<br><br>– identyfikuje postać Romualda Traugutta; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *„czerwoni"*, *„biali"*, *wojna partyzancka*, *ukaz*;<br><br>– identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza; | – wyjaśnia znaczenie terminu *odwilż* (*wiosna*) *posewastopolska*;<br><br>– identyfikuje postacie: Jarosława Dąbrowskiego, Leopolda Kronenberga;<br><br>– zna datę ogłoszenia | – wyjaśnia znaczenie terminu *„rewolucja moralna"*;<br><br>– zna daty: aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864), objęcia dyktatury przez Mariana | – ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego;<br><br>– ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – stronnictwa polityczne w Królestwie Polskim – „biali” i „czerwoni”<br>– polityka A. Wielopolskiego i jego reformy<br>– bezpośrednie przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego<br>– wymowa i znaczenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego<br>– przebieg i charakter walk powstańczych w Królestwie Polskim i na Litwie<br>– rola dyktatorów i Rządu Narodowego<br>– kwestia chłopska podczas powstania styczniowego – dekret cara o uwłaszczeniu<br>– znaczenie terminów: *„rewolucja moralna”, biali, czerwoni, branka, dyktator, państwo podziemne, wojna partyzancka* | jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie (XXI.2)<br>– omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach (XXI.3) | – wymienia założenia pracy organicznej;<br><br>– określa przyczyny powstania styczniowego;<br><br>– wskazuje przyczyny upadku powstania styczniowego. | – wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej;<br><br>– przedstawia programy polityczne „białych” i „czerwonych”;<br><br>– przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego;<br><br>– wskaże na mapie miejsca walk powstańczych;<br><br>– omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim. | manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863);<br><br>– charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim;<br><br>– wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi” i „białymi”;<br><br>– omawia cele manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska. | Langiewicza (III 1863);<br><br>− identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Józefa Hauke-Bosaka;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę pełniły manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania;<br><br>– porównuje programy polityczne „czerwonych” i „białych”. | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postacie historyczne: Aleksander Wielopolski, Romuald Traugutt, Ludwik Mierosławski | | | | | | |
| 2. Po powstaniu styczniowym | – represje wobec uczestników powstania styczniowego<br>– likwidacja odrębności Królestwa Polskiego i polityka Rosji na ziemiach zabranych<br>– polityka rusyfikacji urzędów i szkolnictwa<br>– represje wobec Kościoła katolickiego i unickiego<br>– sposoby oporu Polaków przed polityką rusyfikacji<br>– znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Uniwersytet Latający, tajne komplety, kibitka, trójlojalizm*<br>– polityka germanizacji w zaborze pruskim – rugi pruskie<br>– autonomia Galicji i jej przejawy – polonizacja oświaty i rozwój kultury | – charakteryzuje formy represji popowstaniowych (XXI.4)<br>– omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – […] germanizacja, autonomia galicyjska (XXIII.1)<br>– opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIII.2)<br>– opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIII.3) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *germanizacja*;<br><br>– identyfikuje postać Michała Drzymały;<br><br>– wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania styczniowego;<br><br>– charakteryzuje politykę germanizacji. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *trójlojalizm*, *Kraj Przywiślański*, *autonomia*, *strajk szkolny*, *rugi pruskie*;<br><br>– zna datę protestu dzieci we Wrześni (1901);<br><br>– identyfikuje postać Marii Konopnickiej;<br><br>– wymienia postawy Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji;<br><br>– przedstawia przykłady rusyfikacji i germanizacji ziem zabranych;<br><br>– wymienia instytucje autonomiczne w Galicji. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *kibitka*, *tajne komplety*, *Komisja Kolonizacyjna*, *Hakata*;<br><br>– identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Piotra Wawrzyniaka;<br><br>– zna daty: rozpoczęcia rugów pruskich (1885), powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886);<br><br>– omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem;<br><br>– omawia postawę Polaków wobec | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Uniwersytet Latający*, *Towarzystwo Czytelni Oświatowych*, *nowela osadnicza, ustawa kagańcowa*;<br><br>– zna datę ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904),<br><br>– przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez władze austriackie; | – ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych;<br><br>– ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji i germanizacji;<br><br>– ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego życia narodowego. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postawy Polaków wobec polityki zaborców w zaborze pruskim i austriackim<br>– świadomość narodowa Polaków pod zaborami i proces powstawania nowoczesnego narodu polskiego<br>– znaczenie terminów: *rugi pruskie, Komisja Kolonizacyjna, Kulturkampf, ustawa kagańcowa, strajk szkolny, germanizacja, rusyfikacja*<br>– postać historyczna: Michał Drzymała | | | | rusyfikacji i germanizacji; | | |
| 3. Zmiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich | – przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.<br>– specyfika sytuacji gospodarczej poszczególnych zaborów.<br>– inne narodowości na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej | – opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIII.2)<br>– opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości | – wyjaśnia znaczenie terminu: *emigracja zarobkowa*, *robotnicy*;<br><br>– identyfikuje postać Hipolita Cegielskiego;<br><br>– wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w.; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *burżuazja*, *inteligencja*, *ziemiaństwo*;<br><br>– zna datę uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864);<br><br>– wymienia przykłady przedsiębiorczości Polaków w zaborze | – wyjaśnia znaczenie terminów: *asymilacja*, *spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe*;<br><br>– zna datę zniesienia granicy celnej z Rosją (1851); | – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów;<br><br>– zna datę zakończenia budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej (1848);<br><br>– wyjaśnia, na czym polegał proces | – ocenia postawy Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami; |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postęp cywilizacyjny na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.<br>– znaczenie terminów: *emigracja zarobkowa*, *ziemiaństwo*<br>– postacie historyczne: Hipolit Cegielski, Ignacy Łukasiewicz, Franciszek Stefczyk | narodowej Polaków (XXIII.3) | – wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w. | pruskim i wymienia jej przykłady;<br><br>– charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji;<br><br>– omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w. | – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka;<br><br>– przedstawia rozwój i rolnictwa w zaborze rosyjskim;<br><br>– omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego;<br><br>– omawia rozwój spółdzielczości w Galicji;<br><br>– charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich. | asymilacji Żydów i jakie były jego skutki;<br><br>– opisuje przykłady przedsiębiorczości w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim; | |
| 4. Działalność polityczna na ziemiach polskich | – okoliczności narodzin nowych ruchów politycznych na ziemiach polskich<br>– założenia programowe i działalność partii socjalistycznych, nacjonalistycznych i ludowych, | – omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy) (XXIII.4)<br>– wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty | – zna datę rewolucji 1905–1907;<br><br>– rozwinie skrót: SDKP , SDKPiL, PPS, PSL;<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *orientacja prorosyjska*, *orientacja proaustriacka*, *krwawa niedziela*, *solidaryzm narodowy*;<br><br>– zna datę krwawej niedzieli (22 I 1905);<br><br>– identyfikuje postacie: Ludwika | – wyjaśnia znaczenie terminu *endecja*;<br><br>– zna daty: powstania Wielkiego Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo- | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Duma Państwowa*, *Macierz Szkolna*;<br><br>– zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji | – wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami;<br><br>– ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – podziały na polskiej scenie politycznej na przełomie XIX i XX w.<br>– przyczyny rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich oraz jej kontekst narodowy i społeczny<br>– przebieg rewolucji lat 1905–1907<br>– powstanie organizacji niepodległościowych (Związek Walki Czynnej, Związek Strzelecki)<br>– znaczenie terminów: *solidaryzm narodowy*, *antysemityzm*<br>– postacie historyczne: Ludwik Waryński, Józef Piłsudski, Roman Dmowski<br>– znaczenie terminu: *organizacja paramilitarna*<br>– postacie historyczne: Józef Mirecki, Stefan Okrzeja | rewolucji w latach 1905–1907 (XXIII.5) | – wskazuje partie należące do ruchu socjalistycznego, narodowego i ludowego; | Waryńskiego, Róży Luksemburg, Ignacego Daszyńskiego;<br><br>– wymienia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich;<br><br>– wymienia przyczyny i przebieg rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim;<br><br>– wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami. | Demokratycznego (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903);<br><br>– wymienia założenia programowe SDKPiL i PPS;<br><br>– przedstawia założenia ruchu robotniczego i ruchu narodowego;<br><br>– przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na początki XX w. | Królestwa i Polskiego i Litwy (1900), Stronnictwa Ludowego (1895), Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska (1897);<br><br>– identyfikuje postacie: Stanisława Wojciechowskiego, Stanisława Stojałowskiego, Franciszka Stefczyka, Marii i Bolesława Wysłouchów;<br><br>– omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich;<br><br>– wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji; | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | – porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL;<br><br>– porównuje założenia programowe orientacji niepodległościowych do 1914 r. | |
| 5. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku | – program polskiego pozytywizmu i jego teoretycy<br>– znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla społeczeństwa polskiego<br>– wzrost popularności powieści i malarstwa historycznego<br>– Młoda Polska i jej wkład w rozwój kultury polskiej przełomu wieków<br>– początki kultury masowej na ziemiach polskich<br>– znaczenie terminów: *modernizm, Młoda Polska, realizm*, | – opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIII.3) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *pozytywizm, praca organiczna*, *praca u podstaw*, *Młoda Polska*;<br><br>− identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Władysława Reymonta, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Marii Konopnickiej, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego;<br><br>– wyjaśnia, na czym polegała literatura | – wyjaśnia znaczenie terminu *modernizm*;<br><br>– wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury;<br><br>– charakteryzuje kulturę Młodej Polski;<br><br>– wymienia cechy kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *literatura postyczniowa*, *skauting*;<br><br>– wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój literatury;<br><br>– wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami. | – wyjaśnia znaczenie terminu *ogródki jordanowskie*,<br><br>− identyfikuje postacie: Henryka Jordana, Heleny Modrzejewskiej, Andrzeja Małkowskiego, Kazimierza Prószyńskiego;<br><br>– wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego; | – ocenia skuteczność tworzenia literatury i malarstwa ku pokrzepieniu serc. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postacie historyczne: Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka, Jan Matejko, Stanisław Wyspiański, Helena Modrzejewska | | i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc;<br><br>– podaje przykłady literatury i malarstwa tworzonego ku pokrzepieniu serc. | | | – charakteryzuje sztukę polską przełomu XIX i XX w. | |
| **Rozdział V: I wojna światowa** | | | | | | | |
| 1. Świat na drodze ku wojnie | – rola nowych mocarstw (Stany Zjednoczone, Niemcy i Japonia) w zmianie układu sił na świecie<br>– wojna rosyjsko-japońska i jej znaczenie<br>– wyścig zbrojeń – nowe rozwiązania techniczne w służbie armii<br>– narastanie konfliktów politycznych, gospodarczych i militarnych między mocarstwami europejskimi<br>– powstanie trójprzymierza i trójporozumienia<br>– znaczenie terminów: *trójprzymierze*, *trójporozumienie* | – wymienia główne przyczyny wojny (XXIV.1) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *trójprzymierze/państwa centralne*, *trójporozumienie/ententa*;<br><br>– wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia;<br><br>– wskazuje cele trójprzymierza i trójporozumienia;<br><br>– wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń. | – zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), powstania trójporozumienia (1907);<br><br>– wymienia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami;<br><br>– przedstawia przykłady rywalizacji mocarstw na morzach i oceanach; | – wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w.;<br><br>– opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia; | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2. Na frontach I wojny światowej | – rola zamachu w Sarajewie dla losów Europy<br>– działania na froncie zachodnim (bitwy nad Marną, pod Verdun)<br>– przebieg walk na froncie wschodnim (bitwy pod Tannenbergiem i Gorlicami)<br>– działania wojenne na morzach i ich znaczenie dla przebiegu wojny<br>– okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny<br>– zakończenie działań wojennych – traktat brzeski, rozejm w Compiègne<br>– znaczenie terminów: *wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, państwa centralne*<br>– postać historyczna: arcyksiążę Franciszek Ferdynand Habsburg | – wymienia główne przyczyny wojny (XXIV.1)<br>– omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie (XXIV.2)<br>– charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej (XXIV.3) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Wojna*, *front*;<br><br>– identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda Habsburga;<br><br>– zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), I wojny światowej (1914–1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918);<br><br>– wymienia przyczynę bezpośrednią wybuchu Wielkiej Wojny;<br><br>– wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej. | − wyjaśnia znaczenie terminów: *ultimatum*, *wojna błyskawiczna*, *wojna pozycyjna*, *wojna manewrowa*, *nieograniczona wojna podwodna*;<br><br>– zna daty: wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918);<br><br>– wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych;<br><br>– wymienia przyczyny pośrednie wybuchu Wielkiej Wojny;<br><br>– wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie | – wyjaśnia znaczenie terminu *U– boot*, *ofensywa*;<br><br>− identyfikuje postacie: Karola I Habsburga, Wilhelma II, Gawriło Principa;<br><br>– przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy;<br><br>– przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych. | − zna daty: przyłączenia się Włoch do ententy (1915), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod Ypres (1915), bitwy nad Sommą (1916), bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917);<br><br>– wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech i Austro- Węgrzech;<br><br>– opisuje przebieg walk na froncie zachodnim i wschodnim;<br><br>– przedstawia przebieg walk | − ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej;<br><br>− ocenia skutki zastosowania nowych rodzajów broni;<br><br>− porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | nowych rodzajów broni;<br><br>– wskazuje przyczyny klęski państw centralnych. | | na Bałkanach i we Włoszech. | |
| 3. Rewolucje w Rosji | – przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lutowej w Rosji<br>– konflikt wewnętrzny w okresie dwuwładzy (działalność Lenina, ogłoszenie tzw. tez kwietniowych)<br>– rewolucja październikowa i jej skutki<br>– wojna domowa i interwencje sił ententy<br>– następstwa polityczne i międzynarodowe rewolucji bolszewickiej i wojny domowej<br>– znaczenie terminów: *mienszewicy, bolszewicy, Biała Gwardia, Armia Czerwona, Czeka*<br>– postacie historyczne: Aleksander Kiereński, | – opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji (XXIV.4) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *bolszewicy*, *Armia Czerwona*, *łagry*;<br><br>– zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (XI 1917);<br><br>– identyfikuje postać Włodzimierza Lenina;<br><br>– rozwinie skrót ZSRS. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *rewolucja lutowa*, *rewolucja październikowa*;<br><br>– zna daty: wojny domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922);<br><br>– identyfikuje postać Mikołaja II;<br><br>– wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz rewolucji październikowej;<br><br>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej;<br><br>– wymienia, kto sprawuje władzę w | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Rada Komisarzy Ludowych*, *dwuwładza*, *Rząd Tymczasowy*, *biała gwardia*, *Czeka*, *tezy kwietniowe*;<br><br>– zna datę obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917);<br><br>– identyfikuje postacie: Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego;<br><br>– omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej;<br><br>– określa przyczyny, omawia przebieg | – wyjaśnia znaczenie terminów: *eserowcy*, *mienszewicy*;<br><br>– zna datę powstania Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917);<br><br>– identyfikuje postacie: Aleksandra Kiereńskiego, Grigorij Rasputin;<br><br>– wymienia założenia programowe rosyjskich stronnictw politycznych; | – ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Włodzimierz Lenin, Feliks Dzierżyński | | | Rosji po rewolucji październikowej. | i skutki wojny domowej w Rosji. | – omawia przebieg rewolucji lutowej;<br><br>– charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji. | |
| 4. Sprawa polska podczas I wojny światowej | – postawy Polaków w sytuacji nadchodzącej wojny<br>– działania Kompanii Kadrowej i Legionów Polskich<br>– kryzys przysięgowy i jego znaczenie<br>– działalność polskich formacji zbrojnych u boku Rosji<br>– powstanie Błękitnej Armii<br>– postawa państw zaborczych wobec sprawy polskiej<br>– Akt 5 listopada i jego znaczenie dla sprawy polskiej<br>– stanowisko państw ententy w sprawie polskiej<br>– znaczenie orędzie prezydenta T.W. | – charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny (XXV.1)<br>– ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej (XXV.2) | – wyjaśnia znaczenie terminu *Legiony Polskie*;<br><br>– zna datę sformowania Legionów Polskich (1914), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919);<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego;<br><br>– wymienia postanowienia konferencji wersalskiej w sprawie polskiej. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *kryzys przysięgowy*, *Błękitna Armia*;<br><br>– zna datę kryzysu przysięgowego (VII 1917);<br><br>– omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku państw centralnych i u boku ententy. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Akt 5 listopada* (*manifest dwóch cesarzy*), *Rada Regencyjna*;<br><br>– zna daty: wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), programu pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918);<br><br>– wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r.;<br><br>– przedstawia okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności. | – wyjaśnia znaczenie terminu: *Kompania Kadrowa*, *Legion Puławski*, *I II Brygada Legionów Polskich*;<br><br>– zna daty: odezwy cara Mikołaja II (1916), powstania Rady Regencyjnej (1917), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Legionu Puławskiego (1914);<br><br>– przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji. | – porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim;<br><br>– ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Wilsona dla sprawy polskiej<br>– udział Polaków w obradach konferencji pokojowej w Paryżu i jej decyzje w kwestii ziem polskich<br>– znaczenie terminów: *Legiony Polskie*, *kryzys przysięgowy, Akt 5 listopada*, *Rada Regencyjna*, *linia Curzona*<br>– postacie historyczne: Józef Haller, Ignacy Jan Paderewski, Thomas Woodrow Wilson, Roman Dmowski, Władysław Grabski | | | | | | |
| **Rozdział VI: Świat w okresie międzywojennym** | | | | | | | |
| 1. Świat po I wojnie światowej | – skutki społeczne, ekonomiczne i polityczne I wojny światowej<br>– traktat wersalski i traktaty pokojowe z państwami centralnymi oraz ich postanowienia<br>– powstanie Ligi Narodów i jej znaczenie w okresie międzywojennym | – charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej; ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego (XXVI.2) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Liga Narodów*, *wielki kryzys gospodarczy*;<br>– zna daty: podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919);<br>– wymienia państwa europejskie | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Czwórka*, *demilitaryzacja*, *ład wersalski*, *czarny czwartek*, *New Deal*;<br>− zna daty: obrad konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920), | – wyjaśnia znaczenie terminów: *plebiscyt*, *wolne miasto*, *mały traktat wersalski*;<br>– charakteryzuje postanowienia małego traktatu wersalskiego; | − zna daty: wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934)<br>− identyfikuje postacie: Davida Lloyd George'a, | – ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego;<br>– ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w Europie;<br>– wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – powstanie nowych lub odzyskanie niepodległości przez narody europejskie (Polska, Czechosłowacja, Królestwo SHS, Litwa, Łotwa, Estonia, Finlandia, Irlandia)<br>– konferencja w Locarno i jej postanowienia<br>– wielki kryzys gospodarczy – przyczyny i jego skutki polityczne<br>– znaczenie terminów: *ład wersalski, mały traktat wersalski, demilitaryzacja, państwo monoetniczne, Liga Narodów, czarny czwartek, New Deal*<br>– postacie historyczne: Franklin Delano Roosevelt | | decydujące o ładzie wersalskim;<br><br>– wymienia postanowienia traktatu wersalskiego<br><br>− przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej; | układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia *New Deal* (1933);<br><br>– identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta;<br><br>– wskazuje na mapie państwa powstałe po I wojnie światowej;<br><br>– wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów. | – charakteryzuje działalność Ligi Narodów;<br><br>– charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim;<br><br>− charakteryzuje postanowienia konferencji w Locarno. | Thomasa Wilsona, Vittorio Orlando;<br><br>– omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec; | wersalskiego odegrał układ w Locarno. |
| 2. Narodziny faszyzmu | – przyczyny powojennego kryzysu demokracji<br>– powstanie i rozwój niemieckiego | – charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego | – wyjaśnia znaczenie terminów: *faszyzm*, *narodowy socjalizm (nazizm)*, *obóz* | – wyjaśnia znaczenie terminów: *marsz na Rzym*, *antysemityzm*, *ustawy norymberskie*, | − wyjaśnia znaczenie terminów: *noc długich noży*, *ustawy* | – wyjaśnia znaczenie terminów: | – wyjaśnia, dlaczego w Europie zyskały popularność rządy totalitarne; |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | narodowego socjalizmu (ideologia, działalność partii narodowosocjalistycznej)<br>– okoliczności przejęcia władzy przez A. Hitlera, budowa państwa i społeczeństwa totalitarnego w Niemczech<br>– represje i zbrodnie nazistów w pierwszych latach sprawowania władzy w Niemczech<br>– znaczenie terminów: *faszyzm, narodowy socjalizm (nazizm), system monopartyjny, propaganda, totalitaryzm, autorytaryzm, antysemityzm, ustawy norymberskie, „noc długich noży", obóz koncentracyjny, „noc kryształowa", hitlerjugend*<br>– postacie historyczne: Adolf Hitler, Josef Goebbels, Heinrich Himmler | socjalizmu […]) (XXVI.3) | *koncentracyjny*, *führer*;<br><br>– zna daty: marszu na Rzym (1922), przejęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza (I 1933);<br><br>– identyfikuje postać Adolfa Hitlera;<br><br>– wymienia cechy charakterystyczne nazizmu. | *totalitaryzm*, *Gestapo*;<br><br>– zna datę przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938);<br><br>– identyfikuje postać Josefa Goebbelsa, Heinricha Himmlera;<br><br>– opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Adolfa Hitlera;<br><br>– charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów. | *norymberskie*, *noc kryształowa*, *totalitaryzm*;<br><br>– zna daty: przejęcia przez Benita Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania Republiki Weimarskiej (1919–1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934);<br><br>– wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli. | *korporacja*, *pucz*, *indoktrynacja*;<br><br>– zna daty: puczu monachijskiego (1923), podpalenia Reichstagu (II 1933);<br><br>– przedstawia sytuację Niemiec po zakończeniu I wojny światowej;<br><br>– omawia przyczyny popularności nazistów w Niemczech. | – ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r.;<br><br>– ocenia wpływ polityki prowadzonej przez Adolfa Hitlera na życie obywateli. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 3. ZSRS – imperium komunistyczne | – ekspansja terytorialna Rosji Radzieckiej<br>– utworzenie ZSRS<br>– okoliczności przejęcia władzy przez J. Stalina i metody jej sprawowania<br>– funkcjonowanie gospodarki w ZSRS w okresie międzywojennym<br>– terror komunistyczny i wielka czystka<br>– propaganda komunistyczna<br>– stosunki sowiecko-niemieckie w okresie międzywojennym i znaczenie współpracy tych państw<br>– powstanie, cele i działalność Kominternu<br>– znaczenie terminów: *stalinizm, NKWD, kult jednostki, wielka czystka, komunizm wojenny, Nowa Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja, gospodarka planowa, Gułag, łagry* | – charakteryzuje oblicza totalitaryzmu ([…] systemu sowieckiego) (XXVI.3) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *stalinizm*, *kult jednostki*, *łagier*;<br><br>– zna daty: utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939);<br><br>- rozwinie skrót NEP;<br><br>– identyfikuje postać Józefa Stalina;<br><br>– wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Nowa Ekonomiczna Polityka*, *wielka czystka*, *NKWD*, *Gułag*;<br><br>– zna datę układu w Rapallo (1922;<br><br>– wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki;<br><br>- rozwinie skrót NKWD;<br><br>– wymienia metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *kołchoz*, *kolektywizacja rolnictwa*, *gospodarka planowa*, *czystka*;<br><br>– zna daty: ogłoszenia NEP (1921), wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933);<br><br>- rozwinie skróty: WKP(b);<br><br>– identyfikuje postacie: Wiaczesława Mołotowa, Joachima Ribbentropa;<br><br>– omawia relacje między ZSRS a Niemcami do 1939 r. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *komunizm wojenny*;<br><br>– wskazuje na mapie największe skupiska łagrów;<br><br>– wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy;<br><br>– charakteryzuje reformy gospodarcze Józefa Stalina. | – ocenia politykę Stalina wobec przeciwników;<br><br>– ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez Stalina. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – postać historyczna: Józef Stalin | | | | | | |
| 4. Kultura i zmiany społeczne w okresie międzywojennym | – przemiany społeczne i obyczajowe po I wojnie światowej<br>– przemiany w modzie i życiu codziennym<br>– rozwój nauki i techniki (wynalazki, środki transportu publicznego, motoryzacja, kino, radio, telewizja)<br>– kultura masowa i jej wpływ na społeczeństwo<br>– nowe kierunki w architekturze i sztuce<br>– znaczenie terminów: *emancypacja*, *kultura masowa*, *mass media, produkcja taśmowa, indoktrynacja, funkcjonalizm*<br>– postacie historyczne: Orson Wells, Charlie Chaplin | – opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny (XXVI.1) | − wyjaśnia znaczenie terminów: *mass media*, *emancypacja*, *prawa wyborcze*;<br>− identyfikuje postać Charliego Chaplina;<br>– wymienia rodzaje mass mediów;<br>− wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce;<br>– przedstawia społeczne skutki I wojny światowej. | – przedstawia rozwój środków komunikacji i mass mediów w okresie międzywojennym;<br>− charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym. | – wyjaśnia znaczenie terminów: *modernizm*, *dadaizm*, *surrealizm*, *futuryzm*;<br>− identyfikuje postać Orsona Wellesa;<br>– wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce. | − wyjaśnia znaczenie terminów: *funkcjonalizm*, *socrealizm*, *indoktrynacja*;<br>− identyfikuje postać Rudolfa Valentino ;<br>− zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918);<br>– wyjaśnia i ocenia wpływ mass mediów na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym. | – ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I wojny światowej. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 5. Świat na drodze ku II wojnie światowej | – militaryzacja Niemiec i jej konsekwencje<br>– znaczenie zbliżenia politycznego Włoch, Niemiec i Japonii<br>– okoliczności *Anschlussu* Austrii – polityka ustępstw Zachodu wobec Niemiec – konferencja w Monachium i jej następstwa<br>– Europa w przededniu wojny – aneksja Czechosłowacji, zajęcie Kłajpedy przez III Rzeszę<br>– znaczenie terminów: *remilitaryzacja, Anschluss, państwa osi, polityka ustępstw*<br>– postać historyczna: Neville Chamberlain | – opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie (XXX.1)<br>– charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXX.2) | – wyjaśnia znaczenie terminu: *aneksja*, *Anschluss*, *oś Berlin-Rzym-Tokio* (*państwa osi*);<br><br>– identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera;<br><br>– wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch;<br><br>– podaje przykłady łamania postanowień traktatu wersalskiego przez Hitlera. | – wyjaśnia znaczenie terminu *appeasement*;<br><br>– zna daty: *Anschlussu* Austrii (III 1938), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938);<br><br>– wymienia postanowienia konferencji w Monachium. | – wyjaśnia znaczenie terminu *remilitaryzacja*;<br><br>– zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939);<br><br>– przedstawia przyczyny *Anschlussu* Austrii;<br><br>– identyfikuje postać Neville'a Chamberlaina;<br><br>– przedstawia proces militaryzacji Niemiec;<br><br>– omawia okoliczności zwołania konferencji monachijskiej. | – zna daty: proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939);<br><br>– przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej. | – ocenia postawę polityków państw zachodnich na konferencji w Monachium;<br><br>– ocenia skutki polityki *appeasementu* dla Europy. |
| **Rozdział VII: Polska w okresie międzywojennym** | | | | | | | |
| 1. Odrodzenie Rzeczypospolitej | – sytuacja ziem polskich pod koniec I wojny światowej | – omawia proces formowania się centralnego ośrodka władzy | – zna daty: przekazania władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu | – wyjaśnia znaczenie terminu *Tymczasowy Naczelnik Państwa*; | – wyjaśnia znaczenie terminu *nacjonalizacja*; | – przedstawia założenia programowe | – charakteryzuje sytuację polityczną na ziemiach polskich |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – powstanie lokalnych ośrodków polskiej władzy: Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie<br>– powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga i przejęcie władzy<br>– powołanie i pierwsze reformy rządów J. Moraczewskiego i I.J. Paderewskiego<br>– znaczenie terminów: *Naczelnik Państwa*<br>– postacie historyczne: Ignacy Daszyński, Jędrzej Moraczewski | państwowej (XXVIII.1)<br>– charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego (XXVIII.1) | przez Radę Regencyjną (11 XI 1918);<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego;<br><br>– wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich;<br><br>– wie, dlaczego 11 listopada stał się symboliczna datą odzyskania przez Polskę niepodległości. | − identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego;<br><br>– omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego. | – umiejscawia w czasie powołanie rządu Moraczewskiego (18 XI 1918) oraz rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919);<br><br>– wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę. | tymczasowych ośrodków władzy;<br><br>– przedstawia założenia programowe rządu Jędrzeja Moraczewskiego. | w pierwszym roku niepodległości;<br><br>− ocenia polityczne starania Polaków w przededniu odzyskania niepodległości;<br><br>− ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości. |
| 2. Kształtowanie się granic odrodzonej Polski | – spór o kształt odrodzonej Polski – koncepcje granic i koncepcje państwa R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego | – przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, | – wyjaśnia znaczenie terminu *plebiscyt*;<br><br>– zna daty: Bitwy Warszawskiej (15 VIII | − wyjaśnia znaczenie terminu *Orlęta lwowskie*;<br><br>− zna daty: wybuchu powstania wielkopolskiego (27 | – wyjaśnia znaczenie terminów: *linia Curzona*, *„cud nad Wisłą”*, *koncepcja inkorporacyjna*, *koncepcja* | − zna daty: zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920); | – ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej;<br><br>– ocenia przyczyny klęski Polski w |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – konflikt polsko-ukraiński o Galicję Wschodnią<br>– przebieg i skutki powstania wielkopolskiego<br>– zaślubiny z morzem i odzyskanie Pomorza przez Polskę<br>– wyniki plebiscytów na Warmii, Mazurach i Powiślu<br>– wojna polsko-bolszewicka (wyprawa na Kijów, Bitwa Warszawska, pokój w Rydze i jego postanowienia)<br>– problem Litwy Środkowej, „bunt" gen. L. Żeligowskiego i jego skutki<br>– przyczyny wybuchu III powstania śląskiego oraz jego skutki<br>– konflikt z Czechosłowacją o Śląsk Cieszyński<br>– znaczenie terminów: *koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna,* | powstania śląskie) (XXVII.2)<br>– opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (XXVII.3) | 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921);<br><br>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego;<br><br>– wymienia postanowienia pokoju ryskiego;<br><br>– wymienia wydarzenia, które miały wpływ na kształt granic państwa polskiego. | XII 1918), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921), pierwszego powstania śląskiego (1919), drugiego powstania śląskiego (1920),trzeciego powstania śląskiego (1921);<br><br>– identyfikuje postacie: Lucjana Żeligowskiego, Wincentego Witosa, Ignacego Jana Paderewskiego;<br><br>– wskazuje na mapie obszar Wolnego Miasta Gdańska, obszar powstania wielkopolskiego;<br><br>– omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej;<br><br>– przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską; | *federacyjna*, „*bunt*" *Żeligowskiego*;<br><br>− zna daty: włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922), plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920),<br><br>– identyfikuje postacie: Wojciecha Korfantego, Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego;<br><br>– wskazuje na mapie granicę wschodnią ustaloną w pokoju ryskim;<br><br>– porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną;<br><br>– charakteryzuje przebieg wojny | – identyfikuje postać Józefa Hallera;<br><br>– charakteryzuje kształtowanie się granic odrodzonej Polski z wykorzystaniem mapy;<br><br>– przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego pod koniec 1918 i 1 1919 r.;<br><br>– omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i jej skutki;<br><br>– opisuje konflikt polsko-czechosłowacki i jego skutki. | plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu;<br><br>– ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska;<br><br>– omawia okoliczności zaślubin Polski z morzem. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | *Orlęta Lwowskie, „cud nad Wisłą”, linia Curzona, bunt Żeligowskiego, plebiscyt*<br>– postacie historyczne: Symon Petlura, Lucjan Żeligowski, Wojciech Korfanty | | | – omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego;<br><br>– omawia okoliczności plebiscytów Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku. | polsko-bolszewickiej;<br><br>– wskazuje na mapie obszary plebiscytowe, zasięg powstań śląskich,<br><br>– przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich. | | |
| 3. Rządy parlamentarne | – początki odbudowy państwowości polskiej<br>– trudności w unifikacji państwa<br>– postanowienia małej konstytucji z 1919 r.<br>– ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej z 1921 r.<br>– sytuacja międzynarodowa odrodzonego państwa na początku lat dwudziestych – sojusze z Francją i Rumunią<br>– elekcja G. Narutowicza na prezydenta i jego zabójstwo | – omawia proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (XXVII.1)<br>– charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r. (XXVIII.2)<br>– przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5) | – wyjaśnia znaczenie terminu *Naczelnik Państwa*;<br><br>– zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta (XII 1922), układu polsko-francuskiego (II 1921),;<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego; | − wyjaśnia znaczenie terminów: *mała konstytucja*, *konstytucja marcowa*, *hiperinflacja*;<br><br>− zna daty: pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (I 1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919), zabójstwa prezydenta Gabriela Narutowicza (16 XII 1922); | – wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna celna*, *system parlamentarny*, *Kresy Wschodnie*;<br><br>– wymienia postanowienia małej konstytucji;<br><br>– omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza;<br><br>– charakteryzuje rządy parlamentarne w | – wyjaśnia znaczenie terminów: *sejm ustawodawczy*, *Zgromadzenie Narodowe*, *kontrasygnata*, *dywersja*;<br><br>− identyfikuje postacie: Romana Rybarskiego, Ignacego Daszyńskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya; | – ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926;<br><br>– charakteryzuje wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – rząd W. Grabskiego i jego reformy<br>– charakterystyka rządów parlamentarnych w latach 1919–1926<br>– znaczenie terminów: *mała konstytucja, konstytucja marcowa, kontrasygnata, Kresy Wschodnie, dywersja, Korpus Ochrony Pogranicza*<br>– postacie historyczne: Wincenty Witos, Wojciech Korfanty, Roman Rybarski, Gabriel Narutowicz, Stanisław Wojciechowski | | – wymienia partie polityczne II Rzeczypospolitej;<br><br>– wymienia państwa , z którymi II Rzeczypospolita zawarła sojusze. | – wymienia postanowienia konstytucji marcowej;<br><br>– wymienia postanowienia sojuszy Polski z Francją i Rumunią;<br><br>– identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Wojciecha Korfantego, Władysława Grabskiego. | Polsce w latach 1919–1926. | – charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej; | |
| 4. Zamach majowy i rządy sanacji | – przyczyny i przejawy kryzysu rządów parlamentarnych w II Rzeczypospolitej<br>– przebieg i skutki zamachu majowego<br>– wybór I. Mościckiego na prezydenta<br>– wzmocnienie władzy wykonawczej poprzez wprowadzenie noweli sierpniowej i | – omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego (XXVIII.3)<br><br>– opisuje polski autorytaryzm (XXVIII.4) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *zamach majowy*, *sanacja*;<br><br>– zna daty: początku zamachu majowego (12 V 1926), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935);<br><br>– identyfikuje postacie: Józefa | – zna daty: traktatu polsko-radzieckiego o nieagresji (1932), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934);<br><br>– wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, autorytaryzm, | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem*, *Centrolew*, *wybory brzeskie*;<br><br>– zna datę dymisji rządu i prezydenta Stanisława Wojciechowskiego | – zna datę procesu brzeskiego (1932);<br><br>– wyjaśnia znaczenie terminów: *partyjniactwo „cuda nad urną”*, *grupa pułkowników*; | – charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie;<br><br>– ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | konstytucji kwietniowej z 1935 r.<br>– stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej (proces brzeski, wybory brzeskie)<br>– stosunki międzynarodowe władz sanacyjnych – koncepcja Międzymorza, polityka równowagi<br>– relacje Polski z Niemcami i ZSRR (traktat o nieagresji z ZSRR, deklaracja o niestosowaniu przemocy z Niemcami)<br>– śmierć J. Piłsudskiego i rywalizacja o władzę w obozie sanacji<br>– polski autorytaryzm na tle europejskim<br>– znaczenie terminów: *przewrót majowy, piłsudczycy, sanacja, autorytaryzm, nowela sierpniowa, BBWR, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, konstytucja* | – przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5) | Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego, Stanisława Wojciechowskiego;<br><br>– wymienia nazwy traktatu z ZSRS i układu z Niemcami z okresu polityki równowagi; | konstytucja kwietniowa, polityka równowagi;<br><br>− identyfikuje postać Józefa Becka;<br><br>– wymienia przyczyny zamachu majowego;<br><br>– charakteryzuje przebieg zamachu majowego;<br><br>– przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej. | (14 V 1926), wyborów brzeskich (XI 1930);<br><br>− identyfikuje postacie: Macieja Rataja, Walerego Sławka, Edwarda Rydza- Śmigłego;<br><br>– opisuje skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego; | – porównuje pozycję prezydenta w konstytucjach marcowej i kwietniowej;<br><br>– charakteryzuje rządy sanacyjne;<br><br>– przedstawia politykę sanacji wobec opozycji;<br><br>– omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego. | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | *kwietniowa, Bereza Kartuska*<br>– postacie historyczne: Ignacy Mościcki, Walery Sławek, Józef Beck, Edward Rydz-Śmigły | | | | | | |
| 5. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej | – problemy gospodarki II RP (różnice w rozwoju gospodarczym ziem polskich, trudności w ich integracji, podział na Polskę A i B)<br>– reformy gospodarcze dwudziestolecia międzywojennego – reformy W. Grabskiego (walutowa) i E. Kwiatkowskiego (budowa Gdyni oraz COP)<br>– wielki kryzys gospodarczy w Polsce<br>– struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa II Rzeczypospolitej<br>– polityka II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych | – ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia (XXIX.3)<br>– charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego (XXIX.1) | – wyjaśnia znaczenie terminów: *Polska A i Polska B*, *Centralny Okręg Przemysłowy*;<br><br>– wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B, obszar COP-u, Gdynię;<br><br>– wymienia różnice między Polską A i Polską B;<br><br>- rozwinie skrót COP;<br><br>– charakteryzuje społeczeństwo II Rzeczypospolitej pod względem narodowościowym;<br><br>− przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej. | − wyjaśnia znaczenie terminów: *reforma rolna*, *reforma walutowa*, *hiperinflacja*, *magistrala węglowa*;<br><br>– identyfikuje postacie: Eugeniusza Kwiatkowskiego, Władysława Grabskiego;<br><br>– na podstawie mapy wymienia okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej;<br><br>− omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II Rzeczypospolitej; | – wyjaśnia znaczenie terminów: *asymilacja narodowa*, *getto ławkowe*, *hiperinflacja*;<br><br>− zna daty: reformy walutowej Władysława Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP-u (1937);<br><br>– wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej;<br><br>– przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi | − zna daty: ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), przeprowadzenia spisów powszechnych w II Rzeczypospolitej (1921 i 1931);<br><br>– opisuje sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej;<br><br>– charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców. | – ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuacje gospodarczą II Rzeczypospolitej;<br><br>– ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej;<br><br>– ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego;<br><br>– ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – znaczenie terminów: *magistrala węglowa, reforma walutowa, Centralny Okręg Przemysłowy,* asymilacja narodowa, getto ławkowe, *numerus clausus*<br>– postać historyczna: Eugeniusz Kwiatkowski, Władysław Grabski | | | – wymienia reformy rządu Władysława Grabskiego;<br><br>– przedstawia przyczyny budowy portu w Gdyni; | borykała się Polska po odzyskaniu niepodległości;<br><br>– omawia założenia i realizację reformy rolnej;<br><br>– omawia stosunki polsko– żydowskie;<br><br>– wyjaśnia, na czym polegać miała asymilacja narodowa i państwowa; | | |
| 6. Kultura i nauka II RP | – rozwój szkolnictwa w II Rzeczypospolitej<br>– osiągnięcia polskiej nauki (filozofia, matematyka, chemia)<br>– dorobek i twórcy polskiej kultury w dwudziestoleciu międzywojennym (literatura, poezja, malarstwo, architektura)<br>– rozwój polskiej kinematografii<br>– postacie historyczne: Stefan Banach, | – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym (XXIX.3) | – wyjaśnia znaczenie terminu *analfabetyzm*;<br><br>− identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego;<br><br>– wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym i ich dzieła;<br><br>– wymienia nurty, które powstały w | – wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspresjonizm*, *impresjonizm*;<br><br>− identyfikuje postacie: Zofii Nałkowskiej, Marii Dąbrowskiej, Witolda Gombrowicza, Juliana Tuwima;<br><br>– omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej | – wyjaśnia znaczenie terminów: *formizm*, *modernizm*, *funkcjonalizm*;<br><br>− identyfikuje postacie: Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury;<br><br>– wymienia przykłady wyższych uczelni funkcjonujących w II RP; | − wyjaśnia znaczenie terminów: *skamandryci*, *awangarda*;<br><br>− zna datę reformy szkolnictwa (1932);<br><br>− identyfikuje postacie: Brunona Schulza, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Hanki Ordonówny; | – ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Władysław Reymont, Stefan Żeromski, Witold Gombrowicz, Bruno Schulz, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Julian Tuwim, Zofia Nałkowska, Maria Dąbrowska, Franciszek Żwirko, Stanisław Wigura<br>– znaczenie terminów: *analfabetyzm, awangarda, Enigma, Luxtorpeda* | | malarstwie i architekturze. | – wymienia osiągnięcia polskich naukowców w dziedzinie nauk matematycznych. | – wymienia przedstawicieli nauk matematycznych, twórców filmu i sztuki w Polsce międzywojennej; | – wymienia architektów tworzących w okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia;<br>– charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze i literaturze II Rzeczypospolitej. | |
| 7. Schyłek niepodległości | – postawa Polski wobec decyzji konferencji monachijskiej<br>– zajęcie Zaolzia przez Polskę<br>– niemieckie żądania wobec Polski<br>– stanowisko władz polskich wobec roszczeń Hitlera<br>– zacieśnienie współpracy Polski z Francją i Wielką Brytanią | – przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5)<br>– charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXX.2)<br>– wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow (XXX.3) | – zna datę paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939);<br>– wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym;<br>– przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r.;<br>– wymienia postanowienia paktu Ribbentrop- Mołotow. | − wyjaśnia znaczenie terminu: *Zaolzie*, *eksterytorialność*;<br>– zna datę zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938);<br>− identyfikuje postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka;<br>− wskazuje na mapie: Zaolzie, obszary, które na mocy paktu | – charakteryzuje stosunki polsko--radzieckie i polsko--niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym;<br>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej;<br>– wyjaśnia, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej | − zna datę przemówienia sejmowego Józefa Becka (5 V 1939);<br>– przedstawia przyczyny konfliktu polsko-czechosłowackiego o Zaolzie;<br>− charakteryzuje relacje polsko-brytyjskie i polsko-francuskie w przededniu II wojny światowej; | – ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej;<br>– ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | – pakt Ribbentrop–Mołotow i jego konsekwencje<br>– postawa społeczeństwa polskiego wobec zagrożenia wybuchem wojny<br>– postacie historyczne: Joachim von Ribbentrop, Wiaczesław Mołotow | | | Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III Rzeszy i ZSRS;<br><br>– omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich;<br><br>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop– Mołotow. | Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski w 1939 r. | − wyjaśnia, jaki wpływ miały brytyjskie i francuskie gwarancje dla Polski na politykę Adolfa Hitlera;<br><br>− wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop-Mołotow. | |

**Rozkład opracowany przez p. Lidię Leszczyńską, oparty na programie nauczania *Wczoraj i dziś* autorstwa Tomasza Maćkowskiego**